

Trista fi de diumenge i altres narracions

Recull de contes del premi
Vent de Port 2017

Antipròleg de
JORDI MASÓ RAHOLA

Pagès editors
LLEIDA, 2018

SUMARI

<i>Antipròleg</i> , de Jordi Masó Rahola	7
<i>Trista fi de diumenge</i> , Carles Dinarès Turell	13
<i>Sicari</i> , Marta Amigó i Olmos	21
<i>En Fabià no hi és</i> , Mercè Bagaria Mellado	31
<i>Hi plana l'àngel damunt la terra eixuta</i> , Farners Casas Fontcuberta	41
<i>El dinar</i> , Carme Castellarnau i Arfelis	51
<i>Muts i a la gàbia</i> , Pere Cullell Viñolas	57
<i>Sense accent</i> , Miquel Darnés i Cirera	67
<i>L'enemic invisible</i> , Adrià Ibáñez Pelegrí	79
<i>Sum vermis (torna un clàssic)</i> , Víctor Jiménez de Mi- guel	87
<i>D'amor i de cendra</i> , Liris Picó i Carbonell	97
<i>El cupcake de Proust</i> , David Puig Ferrer	105
<i>La llevadora de Port Pi</i> , Remei Romanos Madriles (Roma)	115
<i>El senyal</i> , Elisabet Sanz Mirats (Balis Catmí)	121
<i>La síndrome del Serinus Canarius</i> , Sònia Saumell i Guillem	131
<i>Sobre de Manila</i> , Xavier Serra Guasch	137
<i>El secret del molí</i> , Salvador Vergés i Cubí	147
<i>Índex d'il·lustracions</i>	157
<i>Premis Vent de Port (1994-2017)</i>	159
<i>Autors del Vent de Port (1994-2017)</i>	161

ANTIPRÒLEG

Li han encarregat que escrigui un pròleg. No li estranya: des que és un escriptor consagrat, no paren de demanar-li pròlegs, epílegs, exordis i preàmbuls. Els autors saben que les seves paraules donen llustre als llibres i els editors estan convençuts que el seu nom a la coberta incrementarà les vendes. Però no és una feina agraïda, ni senzilla, perquè prologar les obres dels seus contemporanis no és el mateix que introduir les novel·les de Henry James, Proust, Tolstoi o Faulkner, autors pels quals sent “una afinitat de talent”, com acostuma a declarar (a vegades també parla d’una “germanor d’esperit”). No. Quan ha de referir-se a autors vius s’ha d’esforçar per trobar mèrits en unes obres que en tenen pocs. I ha de baixar el llistó d’exigència literària per ponderar la bellesa —imperceptible, per no dir imaginària— de frases que han nascut esguerrades, desorientades; lloar l’originalitat d’unes trames banals i d’uns personatges presoners de l’estereotip; remarcar l’habilitat literària d’un autor a qui no costaria imaginar més hàbil en tasques de jardineria o bricolatge.

El pròleg que ara li han encomanat encapçalarà un volum de contes finalistes d’un concurs, un d’aquells reculls que fan les delícies de l’autor amateur però que esgarrifèn el *connaisseur*. Encara no l’ha llegit, però sap que se les heurà amb proses rudimentàries, infestades de llocs comuns, arguments tronats i sense interès, personatges elementals i desenllaços previsibles, tot allò que Higiní Marfany, en el seu vers cèlebre, denominava “la tendra malaptesa del novençà”. Davant encàrrecs com aquest, acostuma a tancar-se a la biblioteca de casa —presidida pels trenta-dos volums de l’*Encyclopaedia Britannica*—, es fa servir un whisky gran reserva i llegeix mentre a l’equip

de música sona la versió clavecinística de *L'art de la fuga*. Té l'esperança que, embolcallats per la saviesa universal britànica, l'aroma afustada de l'escocès i les filigranes contrapuntístiques de Bach, l'experiència de la lectura de textos trivials sigui més plaent i li inspire un pròleg que fregui la genialitat i l'acosti a l'Olimp on viuen els grans creadors que...

No, no, res de tot això és veritat. Al nostre prolo-guista li han encarregat un pròleg, sí, però ell no és pas un autor consagrat. Ni de bon tros! L'hi han demanat perquè va guanyar el concurs de contes i, segons les bases, una de les prerrogatives del guanyador era formar part del jurat en l'edició següent i escriure un pròleg al recull de contes finalistes. Ell no és pas millor escriptor que els autors seleccionats. A més, no ha escrit mai un pròleg: ell sí que pateix "la tendra malaptesa del novençà"! (segons el vers que abans ha atribuït a Higini Marfany, poeta maleït i —ai las!— inexistent). Per sort, els pròlegs l'apassionen. En realitat, és l'única part que sol llegir dels llibres. Sempre ha pensat que un bon pròleg ha de fer innecessària la lectura del llibre perquè el seu objectiu és condensar en poques paraules l'essència de l'obra que introdueix, accentuar-ne els encerts i disfressar-ne les deficiències. Si el pròleg està ben escrit, en poc més de quatre o cinc pàgines el lector ha de quedar tan sadollat que no s'ar-riscarà a veure frustrades les expectatives llegint el llibre. No li caldrà. Tancarà el volum i, satisfet, el retornarà a la lleixa. Perquè un aperitiu exquisit pot eclipsar un àpat sencer, de la mateixa manera que els amants obtenen més plaer en els prolegòmens —fantasiosos i imaginatius— que en les rutines mecàniques del coit.

Davant els excessos expansius de les novel·les, els bons pròlegs ofereixen concreció, síntesi, precisió. Un pròleg mai no enfarfega, perquè és discret i modest per naturalesa, no té pretensions. Paradoxalment, la seva condició servil li permet aspirar a un futur gloriós perquè, com tothom sap, les limitacions esperonen la creativitat, i el pròleg s'ha de moure en uns marges molt estrets: no pot ser massa agosa-

rat ni massa submís, ha d'il·luminar sense encegar, suggerir més que no pas mostrar. És en els pròlegs on l'escriptor talentós pot desenvolupar tot el seu geni! I arribarà el dia en què els pròlegs s'alliberaran de la servitud del llibre que acompanyen, s'independitzaran i esdevindran un gènere autosuficient. I llavors s'hauran d'escriure novel·les per justificar-los: "Fes-me una novel·la per a aquest pròleg", li demanarà l'editor a l'escriptor de confiança. I els novel·listes s'enfrontaran al repte impossible d'escriure una obra que estigui al nivell dels pròlegs, pòrtics sumptuosos que s'obriran al buit, al no-res; i les novel·les es convertiran en glosses allargassades d'allò que el pròleg ja ha exposat magistralment en les pàgines inicials del llibre, i els lectors no les voldran llegir, "la novel·la no està mai a l'altura del pròleg", diran; i ja tindrem la tan anunciada mort de la novel·la, devorada pels temibles pròlegs-piranya, reduïda a ser la guarnició d'un plat exquisit, el munt d'engrunes que s'espolsa de la taula en acabar l'àpat, "les novel·les no interessin a ningú", es queixaran els llibreters, "els pròlegs sí"; i les editorials començaran a publicar antologies de pròlegs sense el llast feixuc d'una novel·la al darrere, la tirania del mercat, la llei de l'oferta i la demanda, ja se sap, si volen pròlegs, donem-los pròlegs, perquè...

Desvarieja. El pobre prologuista fa estona que ha perdut el nord, l'oremus, el seny, el fil, el senderi. Això és un deliri, una distopia inversemblant. A més, la idea d'un volum conformat només per pròlegs emancipats no és gaire original: hi ha autors que ja s'han atrevit a confegir reculls de pròlegs que descriuen llibres no escrits, imaginaris (uns reculls que no pot dir-se que hagin pujat gaire amunt en la llista dels més venuts...). Si ha de ser sincer, a ell els pròlegs sempre l'han avorrit: com la majoria de lectors, els pròlegs els salta. Sempre. Són apèndixs innecessaris que poc aporten al llibre i que caldria extirpar. Són hams que serveixen als editors per pescar la clientela, reclams per al lector innocent i crèdul, variants refinades del "nena, compra-me'ls que no en trobaràs de més frescos" que abunden a tots els mercats del país. Com a gènere, el

pròleg tendeix a la genuflexió, a l'elogi submís, a l'apologia forçada i gratuïta, a "la hipèrbole irresponsable" com es lamentava Borges. Per això solen ser textos previsibles, monòtonament laudatoris, d'una erudició presumptuosa i sovint fingida. Són tan uniformes, tan semblants els uns als altres, que podrien ser, fins i tot, intercanviables: s'imagina un pròleg multifuncional, universal, un superpròleg que pogués valer per a qualsevol llibre només modificant-ne el títol, l'autor i algunes referències puntuals.

Per tot plegat, haver d'escriure un pròleg per a un recull de contes d'autoria col·lectiva, posar la seva prosa al servei d'una empresa tan fútil, requereix un esforç que l'aclapara. Hauria de començar parlant del gènere: els precedents (els Calders, les Rodoredes), els il·lustres continuadors (els Monzós, els Moncades, els Pàmies) i acabar el repàs històric comentant "la bona salut del conte a Catalunya", tòpic inevitable que l'esgarrija. Llavors hauria de fer menció dels contes seleccionats, fer-ne un apunt de cada un —una pinzellada breu però perspicaç, penetrant— i amanir-ho tot amb alguna citació erudita (Borges sempre queda bé, Shakespeare encara millor; o un grec: Plató o, si pot ser, un de menys conegut: Plutarc, Menelau o Empèdocles). La prosa hauria de ser acurada i destil·lar saviesa a cada frase, amb el pessic just de displicència que instal·li el prologuista en el pedestal dels privilegiats, dels que parlen al lector des d'una posició de franca superioritat acadèmica. Un estirabot, una *boutade*, alguna frase desconcertant —o directament incompreensible— ajudaran a marcar la diferència. En definitiva: una feinada. Esbufega. Ell és un escriptor meticulós, perfeccionista: lent. Si no hagués tingut el rampell de presentar-se al concurs de contes i no l'hagués guanyat, ara no es trobaria en el tràngol d'haver d'engiponar un pròleg. Si no hagués...

A veure, a veure: tampoc és veritat que guanyés aquell concurs. O potser sí, no ho recorda. N'ha guanyat algun, de concurs, però ¿quin, quan, a on? Últimament viu en una mena de confusió perpètua, no sap per què. Els moments de lucidesa s'alternen amb una boira espessa que li

enterboleix l'enteniment. El cas és que, per algun motiu que ara se li escapa, li van encarregar el maleït pròleg —potser a l'organització del concurs hi té algun amic? O alguna *novia*? (però ha tingut mai una *novia*?)— i ara s'ha trobat amb aquest feix de folis que s'haurà de llegir amb atenció si vol escriure'n un text adequat. No serà fàcil: ell és un escriptor arrauxat, irreflexiu, afí a l'esperit lliure de Kerouac i dels esbojarrats membres de la generació *beat*. Va redactar la seva última novel·la en un rotlle de paper higiènic i, en acabar-la, va tornar a enrotllar el manuscrit i el va entaforar en el suport per al paper en el vàter d'uns lavabos públics (la va titular, molt apropiadament, *Una novel·la de merda*). És un autor prolífic. Ha escrit contes en tovallons de paper, poemes en les parets de polígons industrials i en tiquets del metro. Però un pròleg és molt diferent. Un pròleg requereix reflexió, estudi i capacitat d'anàlisi. I ell escriu tal com raja —associa la genialitat amb l'espontaneïtat— i està convençut que polir un text, revisar-lo, és castrar-lo (així ho ha declarat en alguna entrevista, amb una mirada desafiadora al públic). Defensa la literatura de la veritat, del moment, instantània, perquè, ja ho va dir William Shakespeare: “El passat és un pròleg”. Per això no sap com posar-s'hi...

No, en realitat no sap com posar-s'hi perquè no ha escrit mai res. Ara se n'adona. ¿Li haurà arribat, per fi, la clarividència? Ell no ha escrit mai res de res. Mai. Ni sobre paper de vàter ni en un trist tovalló. Aleshores, ¿com pot ser que l'hagin convidat a escriure un pròleg? No se'n sap avenir. Tampoc no és lector. Fuig dels llibres com dels virus. La sola visió d'una llibreria li provoca badalls i atacs de narcolèpsia. Quan sospesa l'amenaçadora pila de contes que ha de prologar, li sobrevé un avorriment còsmic. Perquè primer haurà de passar per la tortura de llegir els setze relats i després n'haurà d'escriure alguna cosa, com quan a l'escola feien comentari de text (sempre suspenia). I què en dirà d'aquell garbuix d'històries? Si no sabrà per on començar! I a qui podrien interessar les seves opinions?

Ha de ser un error. ¿A qui se li acut demanar-li un escrit a un quasianalfabet com ell? Segur que s'han equivocats. Deu existir un escriptor amb els seus mateixos nom i cognoms. Això explicaria aquest encàrrec absurd. Potser el seu homònim és un escriptor reconegut (com que no llegeix, no ho pot saber), algú que s'ha habituat a prologar els llibres dels col·legues menys il·lustres per esperonar les vendes. Imagina un escriptor de gustos refinats que es tanca a la seva biblioteca colossal, es fa servir un bon whisky i treballa envoltat de la música de Johann Sebastian Bach. Està avesat a prologar els grans clàssics, però quan s'ha d'enfrontar amb obres dels seus coetanis ho fa amb condescendència. I s'obliga a elogiar el tremp narratiu d'obres ensopides, la destresa d'uns diàlegs improbables, l'encís d'unes frases matusseres que, irremeiablement, cauen en l'afectació o en la cacofonia.

Un encàrrec incòmode i gens agraït. Però no hi pot fer res: és un escriptor consagrat i no paren de demanar-li pròlegs...

Jordi Masó Rahola

Sanatori de Cavèrnoles,
14 de gener de 2018

TRISTA FI DE DIUMENGE

Carles Dinarès Turell

Olesa de Montserrat, 1964

I

La pols que s'alça de l'escenari, banyada per la daurada llum dels focus, crea una frontera gairebé tàctil entre els dos mons de banda i banda: la brillantor i el brogit d'escena contraposats a la penombra i la quietud del pati de butaques. Part de dins, una màgia mentidera s'esparpella; part de fora, la realitat dels rostres muts es desdibuixa sota un tel d'ingravidesa. En aquest doble món d'ombres i aparences, de fantasmes esblaimats i figures fulgurants, una sola cosa no té engany: la cortina de pols daurada que els separa.

II

Fou aquella una tarda irrepetible i el solc que ha deixat a la memòria del poble sembla fet d'un cop d'aixada sobre terra grumollosa. Vam saber després (però l'atordiment ja no deixava lloc a noves meravelles) que també a fora els núvols arrossegaren el seu ventre fins a cobrir, com una lenta taca de tinta, el pany de cel que ens ha tocat per sostre. Devia ser just quan a dins esclatava, afuada i vibrant, la Setena Paraula, que els núvols agombolats sobre el teatre rebentaven en un pluja de gotes tèbies i abundoses. D'haver-ho sabut llavors, potser hauríem intuït alenades de fosc presagi en aquella coincidència. Però res al llarg d'aquell diumenge, que ara consumia a l'horitzó les darreres filagarses de llum, ens havia anunciat la desgràcia, i el vam viure amb la plàcida indolència que és el nostre vestit de festa.

III

El dia s'havia llevat somrient i el cel només era clapat amb quatre volves de cotó. El baf del sol encara no havia esbandit la fresca i era agradable enfilars els carrers exhalant el baume matinal. D'algunes finestres s'escapava aroma de cafè i a les parets assolellades ja s'hi estintolaven homes amb un aire desvavat. Aquest inici de diumenge té la cadència d'un ritual estudiadíssim, que ens deixa un estrany pòsit de confort. Entrem al teatre —per la porta d'actors, i aquest sol pensament ja fa un estimulants pessigolleig— i saludem polidament els qui, tot seguit, bescantarem en les conxorxes dels camerinos. Anem a recollir el vestit. El punt de fred que provoca l'airejada vestimenta és, segurament, un ingredient indispensable pel nou estat d'esperit (a punt per les grans gestes, en diríem) que es va instal·lant al nostre cor. La gent exhibeix alegria pels passadissos, hi ha corredisses de canalla, es baden portes i algú dissimula llucades a les cambres de les dones. Baixem a maquillatge i l'olor dolçassa de les cremes es barreja amb el tabac i altres olors més quotidianes. A molts els tocarà enganxar-se barba i la coïssor que fa la pega escampada per les galtes (car l'afaitat els ha fet uns talls minúsculs) serà un petit martiri que sofriran amb complaença, amb el tremp d'heroi sofert que els va guanyant.

IV

En Pau corre, empena i atropella per l'escala, en direcció a l'escenari. La funció arrenca sense ell, que surt al primer quadre. A les fosques, palpa el camí i té la sort d'ensopegar un cos de dona. Hi ha mitges rialles. Un feix de llum davalla des de la primera barra, il·lumina un tros d'escenari completament buit, i esclata una música pomposa, massa forta. En Pau —amb el mític aplom que tothom li atribueix— fa la seva entrada a escena caminant amb cerimònia, com si així hagués estat previst, i abasta finalment el feix de llum. A la cabina de control, algú sospira, alleujat. Entre bambolines, el fum blavós d'un

cigarret prohibit es trenava amb els renecs del director, que veu com li destrossen ja el primer quadre plàstic. Només queden cinc hores de funció.

V

De la platea estant, la representació ofereix amb satisfactòria regularitat les seves estampes vives i acolorides, a voltes tumultuoses com una sortida d'escola, a voltes plàcides i embolcallades d'un lleu tuf de ranci. Potser és part de la seva vivesa atribuir al Summe Sacerdot una veu rogallosa de cassalla i a l'Àngel de l'Hort, una veu inaudible, intentant de fer eteri el que una corriola poc greixada fa massa terrestre. Que una burra vella i arnada, al bell mig de la Plaça Gran de Jerusalem, doni proves de la seva autenticitat fins i tot per via intestinal, no és sinó aquell detall que fa més fluïda l'onada de simpatia que hom veu eixamplar-se al pati de butaques. A la gatzara de llorers i branques d'olivera, l'espectador hi contribueix amb aplaudiments encesos i una rialleta mal ofegada. La felicitat s'escampa per a general satisfacció i potser és aleshores que gent diversa, empeltada d'un sentiment de bonhomiosa germanor, concorre als lavabos a alleugerir també pressions internes.

Entre quadre i quadre, quan a la fosca de l'escenari desenes de cossos mesuren la flonjor d'altres cossos i s'escolen furtivament per escales estretes, grinyola la maquinària de la tramoia. És el moment més delicat. Alguns culs es remouen a les butaques entapissades i hom fa el distret, amb la bona voluntat d'ofegar, tot negligint-lo, l'escampall de batzacs, xerrics i renecs que sobreix d'entre caixes, com riu fora de mare. Seria curiós de veure com el públic més ben intencionat afegeix encara fosca a la foscor total, cloent els ulls per no sentir —és ben bé així— l'enrenou que arruïna el bell efecte tan durament guanyat. Però amb la llum retorna la meravella i, amb l'alternança d'aquest combat, les hores llisquen, els fariseus s'empesquen trumfos, el traïdor amargueja de traïdoria i Roma fa valer, impla-

cable, la seva llei, en un temps remot on una palangana d'aigua rentava la sang encara per vessar.

VI

A l'interior del teatre, però, l'esfinx colossal i enlluernadora hi té les seves vísceres, que bateguen a la insabuda del món, es contrauen en espasmes regulars i segreguen suc biliosos. O bé el volcà admirable i majestuós hi té un magma calent que bleixa i borbolleja i que, tard o d'hora, eixamplarà les fissures de la terra premuda per buscar una sortida i emergir, escopint a la seva pròpia falda la roentor insostenible. O bé tot era més senzill, més quotidià, i exagerar no és més que buscar una llera on abocar l'atordiment que ara ens abat. Cadascú sabrà la seva contribució —que hom mesura en proporcions minúscules però definitives— a la basta conxorxa que esclatà en aquells fets irreparables. Mirall trencat en mil bocins que mai més no ens tornarà a reflectir amb netedat, el rostre. Desfigurats per sempre, pels anys dels anys: als ulls només hi haurà culpa desfigurada, penediment desfigurat, amargor desfigurada. El rostre ja no envellirà, no hi cabran arrugues en una pell fragmentada per una teranyina d'esquerdes. Eternitat desfigurada. És inútil cercar el culpable: eren massa a empunyar la pedra.

VII

Als camerinos, portes es baden, la fusta cruix. L'enveja és moneda corrent, tu ja ho saps. Portes es baden, la fusta cruix. No dic que hagi de ser per a mi, el paper. Tu em coneixes. Portes es baden, la fusta cruix. Són anys arrossegant-m'hi, incomptables les hores. Què diu aquell? Diu que diu. L'enveja és moneda corrent, tu ja ho saps. O tots frares o tots canonges. Tu, que diu que diu. Portes es baden, la fusta cruix. El director és un titella amb els fils gastats: tothom en va ple i ell ni se n'adona. Però la Junta... La Junta, saps on la fotria, jo, la Junta? Portes es baden, la fusta cruix. Ara fora l'ocasió. No hi ha collons.

El premi de contes Vent de Port és organitzat per l'associació cultural i recreativa La Casa del Sol Naixent, de Tremp i amb la col·laboració de l'Ajuntament de Tremp. El premi d'enguany ha estat concedit per un jurat format per Josep Fabà, Ada Castells, Vicenç Llorca, Jordi Masó i Jordi Mir. El conte guanyador ha estat *Trista fi de diumenge*, de Carles Dinarès Turell. L'equip de coordinació és format per Darío Albert, Belén Corona i Roger Uriach, i la correcció ha anat a càrrec de Laura Aubets, Sílvia Romero i Marina Roman.

Ajuntament de Tremp
Pallars Jussà
Lleida

- © de la tria: La Casa del Sol Naixent, 2018
- © dels textos: els autors respectius, 2018
- © del pròleg: Jordi Masó Rahola, 2018
- © de les il·lustracions: els autors respectius, 2018
- © d'aquesta edició: Pagès Editors, S L, 2018

Sant Salvador, 8 – 25005 Lleida

www.pageseditors.cat

editorial@pageseditors.cat

Primera edició: març de 2018

ISBN: 978-84-9975-960-9

DL 231-2018

Impressa a Arts Gràfiques Bobalà, S L

www.bobala.cat

— imprès a lleida —

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, <www.cedro.org>) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.